

ἘΠΙ ΤῶΗ ΠΟΤΑΜῶΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ, ΟΡΕΣΤΙΑΔΟΣ ΚΑΙ ΣΟΥΦΛΙΟΥ

2013

Ἐπί τῶν Ποταμῶν 2013

Περιεχόμενα

Χαιρετισμός Μητροπολίτου	7
Ἀθανάσιος Γουρίδης, Διδυμότειχο. Ἡ ἀκριτική πόλη τῶν κάστρων καί τῶν θρύλων (δ' μέρος)	9
Βασίλειος Τσίγκος, Τά θεολογικά θεμέλια τοῦ ἀντιαιρετικοῦ ἀγῶνα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας	16
Παντελής Ἀθανασιάδης, Ἄγνωστες δολοφονίες ἱερωμένων στήν Θράκη	25
Θρασύβουλος Παπαστρατής, Στόν δρόμο τοῦ μεταξιοῦ: Ἡ ἱστορία τῶν Ἑβραίων τοῦ Σουφλίου	32
Ματθαῖος Κουτσουμανῆς, Πλωτινόπολη: Τό κτήριο μέ τά ψηφιδωτά δάπεδα	45
Ζήσης Φυλλαρίδης, Τό Σουφλί ὡς δασκαλοχώρι (1860-1960): Ἡ ἐκπαιδευτική ἱστορία τοῦ Σουφλίου	50
Μογλενίδης Ἡλίας, Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός· Χρόνια 300 ἀπό τήν γέννησή του (1714-2014). Ἡ διέλευσή Του ἀπό τήν Θράκη	65
ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΝΗΣ: ΛΗΞΙΑΡΧΙΚΗ ΠΡΑΞΗ ΓΕΝΝΗΣΗΣ ΜΙΑΣ ΠΟΛΗΣ	
Γεώργιος Ρυζιώτης, Εἰσαγωγή	74
Δημήτριος Κιηγμᾶς, Ἡ Ληξιαρχική πράξη γέννησης τῆς Νέας Ὁρεστιάδας μέσα ἀπό τά πρακτικά τῆς Δημογεροντίας	77
Βασίλειος Παραπαγγίδης, Συνθήκη τῆς Λωζάννης: Ληξιαρχική πράξη γέννησης τῆς Νέας Ὁρεστιάδας	79
Πασχάλης Μαυρίδης, Ἡ ἐκπαίδευση στήν Ὁρεστιάδα ἀπό τήν ἵδρυσή της	86
Κουντουράκης Δημήτριος, Ὁ Σουφλιώτης παπα-Σταμάτης Μπαμπαλίτης καί ἡ πνευματική σχέση του μέ τήν Ἱερά Μονή Σίμωνος Πέτρας Αγίου Ὄρους	90
Μητροπολίτης Διδυμοτείχου Δαμασκηνός, Ἀπολογισμός πεπραγμένων σωτηρίου ἔτους 2013	99
Βιογραφικά	106
Ἀπό τή ζωή τῆς τοπικῆς μας Ἐκκλησίας	109

Ὁ Σουφλιώτης παπα-Σταμάτης Μπαμπαλίτης καί ἡ πνευματική σχέση του μέ τήν Ἱερά Μονή Σίμωνος Πέτρας Ἁγίου Ὁρους*

Δημήτριος Κουντουράκης, Καθηγητής-Φιλολόγος Μέσης Ἐκπαιδεύσεως

Στά Κεντρικά Ἀρχεῖα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σίμωνος Πέτρας στό Ἅγιον Ὅρος, στήν ὑποκατηγορία τῆς προσωπικῆς ἀλληλογραφίας τῶν μοναχῶν, διασώθηκαν δύο χειρόγραφες ἐπιστολές τῆς 20ῆς Ὀκτωβρίου 1920 τοῦ λόγιου παπα-Σταμάτη Μπαμπαλίτη ἀπό τό Σουφλί (1867-1934) πρὸς τόν τότε Καθηγούμενο τῆς Ἱ.Μ. Σίμωνος Πέτρας καί τόν ἱερομόναχο Δαμασκηνό Σιμωνοπετρίτη. Οἱ ἐπιστολές εἶναι καθαρογραμμένες σέ κόλλες ἀλληλογραφίας μέ μπλέ μελάνι καί ὀρθογραφημένες ἀρι-

Ὁ παπα-Σταμάτης Μπαμπαλίτης

στα. Ἡ δεύτερη ἐπιστολή, πού προοριζόταν γιά τόν ἱερομόναχο Δαμασκηνό, οἰκονόμο τοῦ μετοχίου τῆς Μονῆς στή Βάλτα τῆς Κασσάνδρας Χαλκιδικῆς, ἦταν ἐσώκλειστη στό γράμμα τοῦ παπα-Σταμάτη πρὸς τόν Καθηγούμενο. Ἡ ἔλλειψη σημαντικοῦ ἀριθμοῦ ὀρθογραφικῶν ἢ ἄλλων λαθῶν, ὁ καλός γραφικός χαρακτήρας καί τό ἀριστο λόγο γλωσσικό ὕφος ἀποδεικνύουν ὅτι ὁ ἀποστολέας ὄχι ἀπλῶς ἦταν ἐγγράμματος, ἀλλά καί κάτοχος πολύ καλῆς –γιά τά δεδομένα τῆς ἐποχῆς– παιδείας. Ὅπως ἄλλωστε εἶναι γνωστό, στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰ. τό Σουφλί εἶχε ἀναπτύξει ἔντονη ἐκπαιδευτική δραστηριότητα.

Λιγοστές πληροφορίες καί ἓνα σύντομο γενεαλογικό δέντρο τοῦ παπα-Σταμάτη δημοσιεύθηκαν ἀπό τόν γιό του, διδάσκαλο Χρῆστο Παπασταματίου-Μπαμπαλίτη, σέ ἄρθρο του στά Ἐθρακικά. Ὑποστηρίζει ὅτι τό ἀρχικό ἐπώνυμο τῆς οἰκογένειας γύρω στό 1880 ἦταν «Μπαμπαλίτης» καί κατά τή δεκαετία τοῦ 1920 περίπου ἄλλαξε σέ «Παπασταματίου» ἀπό τόν ἱερωμένο πατέρα του. Ἐπιπρόσθετα στοιχεῖα ἀντλοῦνται ἀπό τή ληξιαρχική πράξη θανάτου τοῦ ἱερέα. Ὁ παπα-Σταμάτης γεννήθηκε στό Σουφλί τό 1867. Γονεῖς του ἦταν ὁ Χρῆστος Μπαμπαλίτης, κλητήρας τοῦ Δήμου Σουφλίου, καί ἡ Ἑλένη. Ὁ ἱερεὺς ἦταν παντρεμένος μέ τή Σταματία τό γένος Γεωργίου Κουτσουδήμου καί εἶχαν δύο γιούς, τόν Χρῆστο καί τόν Γεώργιο.

* Καί ἀπό αὐτή τή θέση θέλω νά εὐχαριστήσω τόν Πανοσιολογιώτατο Καθηγούμενο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σίμωνος Πέτρας Ἁγίου Ὁρους Ἀρχιμανδρίτη Ἐλισσαῖο πού μοῦ ἔδωσε τήν εὐλογία νά δημοσιεύσω τίς δύο ἐπιστολές καί παρεῖχε κάθε δυνατή βοήθεια στήν ἔρευνά μου.

Χειροτονήθηκε ιερέας γύρω στα 1890 και διορίστηκε έφημέριος του Αγίου Γεωργίου Σουφλίου. «Είργασθη περί τὰ 25 χρόνια [1887-1913] ὡς διδάσκαλος» στα σχολεῖα ἀρρένων του Σουφλίου «καί μάλιστα μέ ἀρίστην φήμην», ὅπως σημειώνει ὁ γιός του Χρῆστος. Ἐκοιμήθη στίς 10 Φεβρουαρίου 1934, σέ ἡλικία 67 ἐτῶν, ἐξαιτίας «παθήσεως τοῦ παχέος ἐντέρου».

Ἀπό τὰ δύο εὐρεθέντα γράμματα του

Ὁ οικογενειακός τάφος τοῦ παπα-Σταμάτη

στό Ἀρχεῖο τῆς Σιμωνόπετρας, ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ ἐν λόγω ἱερεὺς, κατά τήν περίοδο τῆς Βουλγαροκρατίας στή Θράκη (1913-1919), σέ ἡλικία περίπου σαράντα πέντε ἐτῶν, ἐξαναγκάστηκε νά ἐκπατριστεῖ μέ τήν τετραμελῆ οικογένειά του καί νά καταφύγει στή Βάλτα (σημερινή Κασσάνδρεια) Χαλκιδικῆς, στή χερσόνησο τῆς Κασσάνδρας. Στό γράμμα του δηλώνει ὅτι «Εἶχον μεγάλην ζημίαν ἐν ὄσω ἐκαθήμην εἰς τήν Βάλταν», πράγμα πού ἀποδεικνύει ὅτι ὁ πάπα-Σταμάτης διέμενε στό χωριό καί πιθανόν εἶχε ἀναλάβει ἱερατική διακονία σέ κάποιον ἀπό τούς ναούς του, μέ ἀσφαλῶς μικρότερες ἀποδοχές σέ σχέση μέ αὐτές πού εἶχε στό Σουφλί.

Στή Βάλτα τῆς Κασσάνδρας ἡ Ἱ. Μ. Σιμωνόπετρας διατηροῦσε μικρό κτῆμα ἤδη ἀπό τό 1660, τό ὅποιο ὑπαγόταν ἀρχικά σέ ἓνα ἄλλο σημαντικό μετόχι τῆς, πού βρι-

Ἡ χερσόνησος τῆς Κασσάνδρας κατά τό 1910· μέ κόκκινα βέλη σημειώνονται τὰ σιμωνοπετρίτικα μετόχια. (Συλλογή Ἀγιορειτικῆς Χαρτοθήκης)

σκόταν στό ἴδιο πόδι τῆς Χαλκιδικῆς, ἀλλά στήν ἀρχή του, καί συγκεκριμένα στήν περιοχή τῆς σημερινῆς Νέας Ποτίδαιας, ὀνομαζόμενο «Πετριώτικο». Τό 1865 ἡ Σιμωνόπετρα ἔστειλε στό μικρό κτῆμα τῆς Βάλτας ὡς οἰκονόμο τόν μέχρι τότε οἰκονόμο τοῦ μεγάλου μετοχίου τῆς Κασσάνδρας Γέροντα Φίλιππο ἀπό τό Ληξούρι τῆς Κεφαλλονιάς. Αὐτός μέσα σέ 6-7 χρόνια κατάφερε, μέ ἀγορές χωραφιῶν ἀπό τούς κατοίκους, νά τό ἀναπτύξει καί νά τό προαγάγει σέ κανονικό μετόχι. Τό νέο αὐτό μετόχι ἦταν γνωστό μέ τὰ ὀνόματα «Ἅγιος Ἀθανάσιος», λόγω τῆς ὑπαρξης ὁμῶνυμου παρεκκλησίου, «Κελλί» (ἀπό τήν ἀρχική περιορισμένη χρήση τοῦ ὡς κελλί), «Μικρό Μετόχι» (σέ ἀντιδιαστολή πρὸς τό «Μεγάλο Μετόχι» τῆς Ν. Ποτειδαιας, τό «Πετριώτικο») καί «Μετόχι Βάλτας» (ἀπό τό κοντινό χωριό). Ἡ ἕκτασή του ὑπολογίζοταν πάνω ἀπό 3.000 στρέμματα γῆς, ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον καλλιεργήσιμης. Στήν εὐφορη γῆ τῆς Κασσάνδρας οἱ σιμωνοπετρίτες μετοχίarioι παρήγαγαν κυρίως σιτηρά. Ἐτσι, ὅταν ὁ πάπα-Σταμάτης πῆγε στή Βάλτα, βρῆκε σέ μικρή ἀπόσταση στά νοτιοδυτικά τῆς (βλ. χάρτη) ἓνα ἀνθηρό σιμωνοπετρίτικο μετόχι. Ἐκεῖ ἀπέκτησε

σύνδεσμο με τούς διακονητές πατέρες τῆς Σιμωνόπετρας, καί ιδιαίτερα μέ τόν τότε οἰκονόμο ἱερομόναχο Δαμασκηνό, μέχρι νά ἐπιστρέψει τελικά στήν πατρίδα του μετά τήν ἀποχώρηση τῶν Βουλγάρων, τήν ἐξομάλυνση τῆς κατάστασης μέ τή συνθήκη τοῦ Neuilly (14/11/1919) καί τήν ὀριστική ἀπελευθέρωση τοῦ Σουφλίου τόν Μάιο τοῦ 1920 ἀπό τόν ἑλληνικό στρατό. Ἡ φιλία του μέ τόν Δαμασκηνό ἦταν ἀδελφική, γι' αὐτό καί στό γράμμα του πρὸς αὐτόν γράφει ὅτι τόν «ἠγάπησε περισσότερο ἀπ' ἀδελφόν».

Ὁ ἐκπατρισμός τοῦ παπα-Σταμάτη προστέθηκε στόν θλιβερό κατάλογο χιλιάδων Σουφλιωτῶν, οἱ ὁποῖοι μετά τή συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου (25/7/1913) ἐγκατέλειψαν τίς πατρογονικές τους ἐστίες γιά νά σωθοῦν ἀπό τίς βιαιοπραγίες τῶν σχισματικῶν Βουλγάρων, ἐξαγοράζοντας πολλές φορές τόν ἐκπατρισμό τους μέ τήν καταβολή μεγάλων χρηματικῶν ποσῶν. Ἐξάλλου, τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1913 οἱ πρόκριτοι Κουρτίδης καί Θεοχαρίδης, κατόπιν ἀπειλῶν, ὑπέδειξαν στούς κομιτατζήδες τά σπίτια τῶν ἄλλων τζορπατζήδων τῆς πόλης. Ἐν συνέχεια οἱ κομιτατζήδες τά λεηλάτησαν, ἀφοῦ πρῶτα συνέλαβαν, κακοποίησαν, φυλάκισαν ἢ ἀπέλασαν ὄσους ἀπό τούς ἰδιοκτῆτες εἶχαν τολμήσει νά παραμείνουν σ' αὐτά. Ἀκολούθησε ἡ ἀνόσια λεηλασία τῶν δύο ναῶν τῆς πόλης καί ἡ διαρπαγή ἱερῶν σκευῶν καί ἀμφίων. Ἡ ἀθρόα μετανάστευση τῶν Σουφλιωτῶν ὀδήγησε στήν ἐρήμωση τῆς πόλης. Ἀπό τούς περίπου 9.000 κατοίκους ἀπέμειναν τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1914 μόνο 300 οἰκογένειες, οἱ περισσότερες ἀπό τίς ὁποῖες ἐγκατέλειψαν σταδιακά τήν πόλη, ἔπειτα ἀπό τήν κορύφωση τῆς ἀνθελληνικῆς δράσης τῶν κομιτατζήδων Ρώσσοφ καί Νικόλα. Οἱ Βούλγαροι ἐκλείσαν τά ἑλληνικά σχολεῖα τῆς πόλης καί ὅσοι Σουφλιῶτες παρέμειναν ἀναγκάστηκαν νά στείλουν τά παιδιά τους σέ βουλγαρικά σχολεῖα. Παράλληλα, ἡ δράση τῶν Βουλγάρων ἐξαπλώθηκε στά γειτονικά κεφαλοχώρια τῆς Κορνοφωλιάς, τῆς Δαδιάς καί τῆς Λευκίμης (Καβατζήκ), οἱ κάτοικοι τῶν ὁποῖων ἐκπατρίστηκαν παρά τή θέλησή τους. Ὁ παπα-Σταμάτης,

ὅπως καί ἄλλοι ἱερεῖς τοῦ Σουφλίου, τῆς Δαδιάς καί τῆς Κορνοφωλιάς, ὑπέστησαν φοβερὰ βασανιστήρια· ἄλλοι ἀπήχθησαν ὡς ὄμηροι στή Βουλγαρία. Τέλος, ἐκδιώχθηκαν οἱ ἠγούμενοι τῶν Μονῶν τῆς Πορταίτισης Κορνοφωλιάς καί τοῦ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου Δαδιάς. Ὡς γνωστόν, ἀπό τή μανία τῶν κομιτατζήδων δέν διέφυγε οὔτε ὁ Μητροπολίτης Διδυμοτείχου Φιλάρετος Βαφεΐδης (1899-1928), ὁ ὁποῖος ἐκτοπίστηκε βίαια, ἀρχικά στή Μονή Καπίνοφσκο στό Βελίκο Τύρνοβο καί ἔπειτα στή Σόφια. Ὅπως λέει ὁ ἴδιος ὁ παπα-Σταμάτης στό πρῶτο γράμμα του, φεύγοντας ἄφησε πίσω τήν οἰκία του, ἐπί τῶν ὁδῶν Βασιλέως Γεωργίου καί Στεφάνου Κουμανούδη 1, ἀξίας 3.000 τουρκικῶν λιρῶν.

Ἡ κατάπλευση τοῦ ἀπό τή Χαλκιδική

Παρέλαση 25ης Μαρτίου 1919 στό Σουφλί, λίγο μετά τήν ἀποχώρηση τῶν Βουλγάρων (ἀπό τό βιβλίο τοῦ Μιχ. Πατέλη, Σουφλί, Ὀδοιπορικό στό Χθές)

στό λιμάνι τοῦ Δεδέαγατς, ὅπως λεγόταν ἀκόμη ἡ Ἀλεξανδρούπολη, πραγματοποιήθηκε κάποια φθινοπωρινή Κυριακή τοῦ 1920. Ἀμέσως ἐπισκέφτηκε τόν Μητροπολιτικό Ναό τοῦ Ἁγίου Νικολάου, γιά νά λειτουργηθεῖ, ὅπου συνάντησε τόν τότε Μητροπολίτη Ἀλεξανδρουπόλεως Ἰωακείμ Γεωργιάδη (1907-1922). Ἀπό τίς ἐπιστολές τοῦ παπα-Σταμάτη ἐξάγεται ὅτι ἐκτός ἀπό ἐγγράμματος ἦταν καί καλλιφῶνος, ἀφοῦ τοῦ προτάθηκε νά ἀναλάβει Πρωτοψάλτης τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ καί διδάσκαλος στή Λεονταρίδειο Ἀστική Σχολή (σήμερα Ἐκκλησιαστικό Μουσεῖο τῆς Μητροπόλεως Ἀλεξανδρουπόλεως), στήν ὁποία ἦταν τότε Διευθυ-

ντής ο περίφημος διδάσκαλος Αθανάσιος Σπανός (1858-1951), με συνολικό μηνιαίο μισθό 800 δραχμές. Τά χρήματα όμως δέν στάθηκαν ικανά νά άντισταθμίσουν τήν αγάπη τοῦ παπα-Σταμάτη γιά τό Σουφλί. Ως έκ τούτου προτίμησε τήν έπιστροφή στην προσφιλή του πατρίδα, άν και εκεί άμειβόταν μέ τόν κατά πολύ μικρότερο προσφερόμενο από τήν έλληνική Κυβέρνηση μισθό τών 250 δραχμών. Βρήκε τό σπίτι του και τό καφενείο κάτω άπ' αυτό σέ καλή κατάσταση, ένώ πέτυχε νά νοικιαστεί τό καφενείο έναντι 1.200 δραχμών έτησίως. Δυστυχώς όμως άναγκάστηκε νά ξαναγοράσει τά έπιπλα, άφού ο ένοικιαστής ύποστήριξε ότι τά άγόρασε από τούς Βούλγαρους. Έπιπλέον, φαίνεται ότι τό καθεστώς τής Έλληνικής Διοίκησης ήταν άσφαλές και δίκαιο, σέ άντίθεση μέ τίς διώξεις έναντίον τών μουσουλμάνων πού είχαν προηγηθεί επί βουλγαροκρατίας. Γι' αυτό ο παπα-Σταμάτης γράφει ότι οί Όθωμανοί κάτοικοι τής περιοχής ήταν πολύ εύχαριστημένοι. Τά τρόφιμα ήταν φτηνά και έπαρκή. Ο παπα-Σταμάτης άπολάμβανε τής εκτιμήσεως τοῦ Μητροπολίτου Φιλαρέτου λόγω τών προσόντων του και ως έκ τούτου έπανατοποθετήθηκε στην πρότερή του θέση ως έφημέριος τοῦ Αγίου Γεωργίου Σουφλίου. Άλλά, όπως έξομολογεΐται στόν φίλο του Δαμασκηνό, μετάνιωσε πού δέν επέστρεψε δύο-τρεις μήνες νωρίτερα από τό μετόχι τής Βάλτας, γιατί είχαν ήδη τοποθετηθεί στόν ίδιο και άλλοι ιερείς, μέ άποτέλεσμα τήν άπώλεια κερδών από τυχερά.

Τό πρώτο εύχαριστήριο γράμμα του

Η οίκία τοῦ παπα-Σταμάτη σήμερα

έχει ως άποδέκτη τόν τότε Καθηγούμενο τής Ι. Μ. Σίμωνος Πέτρας Αρχιμανδρίτη Ιερώνυμο (1920-1931), τόν όποιο γνώριζε πριν γίνει ήγούμενος, από τίς άποστολές του στα δύο μετόχια τής Κασσάνδρας, αλλά δέν τόν συνάντησε μετά τήν έκλογή του τό 1920. Όπως προκύπτει από τά Αρχεία τής Μονής (κατηγορία Γ3), ο Ιερώνυμος τό 1919 πραγματοποιούσε έξαρχικές άποστολές (οικονομικό έλεγχο τών οικονόμων, έξακρίβωση άναγκών, κ.λπ.) στα σιμωνοπετρίτικα μετόχια τής Χαλκιδικής και έμεινε γιά ένα διάστημα στό «Πετριώτικο» Κασσάνδρας. Κατά τόν Αύγουστο τοῦ 1919 έπισκέφθηκε και τό «Κελλί» τής Βάλτας γιά νά πάρει τά οικονομικά στοιχεία του από τόν οικονόμο Δαμασκηνό.

Ο Καθηγούμενος τής Ι. Μ. Σίμωνος Πέτρας Αρχιμανδρίτης Ιερώνυμος (1920-1931)

Ο Γέροντας Ιερώνυμος (1888-1957) από τήν περιοχή τής Κρήνης (Τσεσμέ) τών μικρασιατικών παραλίων χειροτονήθηκε σέ διάκονο και πρεσβύτερο στις 11 και 12 Απριλίου 1920 από τόν Μητροπολίτη Κασσανδρείας Ειρηναίο. Ήγούμενος ένθρονίστηκε στις 18/4/1920, Κυριακή τών Μυροφόρων, τήν όποία ή Μονή Σίμωνος Πέτρας τιμά ιδιαίτερα, λόγω τής παρουσίας σέ αυτήν τοῦ τιμίου λειψάνου τής αγίας Μαγδαληνής. Ο Ιερώνυμος ήταν μία από

τίς σημαντικότερες πνευματικές φυσιογνωμίες πού ἀνέδειξε τό Ἅγιον Ὄρος τόν 20ό αἰῶνα· ἄνθρωπος μέ ἀγιότητα βίου καί ἀνεκτίμητη προσφορά στήν Ἐκκλησία. Μετά τήν ἀναγκαστική ἀναχώρησή του ἀπό τό Ἅγιον Ὄρος τό 1931, ἔζησε τό ὑπόλοιπο τῆς ζωῆς του στό σιμωνοπετρίτικο μετόχι τῆς Ἀναλήψεως στόν Βύρωνα Ἀττικῆς. Ἐκεῖ ἀναδείχθηκε σέ πνευματικό καθοδηγητή χιλιάδων πιστῶν, κοσμούμενος μέ κάθε εἶδος ἀρετῆς, καθώς καί μέ τά σπάνια χαρίσματα τῆς διοράσεως, τῆς προοράσεως καί τῆς ἰάσεως τῶν ἀσθενειῶν. Ἦδη ὡς μοναχός διατηροῦσε στενό πνευματικό σύνδεσμο μέ τόν ἅγιο Νεκτάριο, μαζί μέ τόν ὁποῖο ἔδωσαν μία νέα πνοή στόν γυναικεῖο μοναχισμό τῆς Ἑλλάδας.

Ἡ Σιμωνόπετρα τήν ἐποχή πού τήν ἐπισκέφτηκε ὁ παπα-Σταμάτης.

Ὁ παπα-Σταμάτης μέ τό γράμμα του ἐκφράζει στό πρόσωπο τοῦ Γέροντα Ἱερωνύμου τίς εὐχαριστίες του γιά ὅλη τήν Ἀδελφότητα τῆς Ἱ. Μ. Σιμωνόπετρας, τόσο γιά τή διαμονή του σέ αὐτήν, ὅσο καί γιά τίς εὐλογίες πού τοῦ δόθηκαν ἀπό τούς πατέρες της. Συγκεκριμένα, τοῦ δόθηκε μία φθαρμένη ἱερατική στολή, ἡ ὁποία, ἂν καί παλαιά, ἐντούτοις ἐντυπωσίαζε τούς ἐκκλησιαζόμενους. Βέβαια, ὁ ἴδιος θά προτιμοῦσε νά ἦταν καινούργια καί ἦταν ἀπόλυτα βέβαιος ὅτι αὐτό θά συνέβαινε, μόλις συναντοῦσε τόν Καθηγούμενο Ἱερώνυμο σέ νέα ἐπίσκεψή του στή Μονή («ὅποτε θά ἐπιτύχανον πολύ/καλλίτερον»). Δέν εἶναι γνωστό ὅμως ἂν κατόρθωσε νά ἐπαναλάβει τό προσκύνημά του. Ἀπό τήν φράση «ἴσως ἐπισκεφθῶ/

καί πάλιν τήν Ἁγίαν Μονήν Σας» προκύπτει ὅτι ὁ παπα-Σταμάτης εἶχε ἐπισκεφθεῖ τουλάχιστον μία φορά τήν Μονή Σίμωνος Πέτρας, κατά τήν ὁποία ὅμως δέν κατόρθωσε νά συναντήσῃ τόν Καθηγούμενο Ἱερώνυμο («Δέν εἶχον δέ καί τήν τύχην Πανοσιολογιώτατε νά σᾶς ἐπιτύχω ἐν τῇ Μονῇ»). Καί ὡς Ἡγούμενος ὁ Ἱερώνυμος συνέχιζε τίς ἀποστολές του στό διάφορα μετόχια τῆς Μονῆς, πού τόν ἀνάγκαζαν νά ἀπουσιάζει συχνά ἀπό αὐτήν. Ἀπό τά γραφόμενα συμπεραίνεται ὅτι ἡ ἐπίσκεψη τοῦ παπα-Σταμάτη στή Σιμωνόπετρα ἔγινε μετά τήν ἐνθρόνιση τοῦ Ἱερωνύμου, γεγονός πού ἐξηγεῖ τίς προσδοκίες του γιά καλύτερα ἱερατικά ἄμφια. Καί ἀφενός ὑπαινίσσεται τόν δισταγμό τῶν πατέρων γιά ἓνα πολυτιμότερο δῶρο, λόγω ἀπουσίας τοῦ Καθηγουμένου τους, ἀφετέρου βέβαια τήν παρομοιώδη γενναιοδωρία καί φιλανθρωπία τοῦ Ἱερωνύμου. Μέ βάση τά παραπάνω ἐξάγεται ὅτι ἡ ἐπίσκεψη τοῦ παπα-Σταμάτη στή Σιμωνόπετρα πραγματοποιήθηκε στό διάστημα ἀπό τόν Μάιο μέχρι τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1920.

Ἡ Ἀδελφότητα τῆς Σιμωνόπετρας (Χριστούγεννα τοῦ 1927)· στό κέντρο ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἱερώνυμος.

Ἡ στολή, ἂν καί παλαιά, «φαίνεται εἰς τά ὄμματα χιλιάδων ἐκκλησιαζομένων». Ἡ ἀξιοσημείωτη ἀναφορά τοῦ παπα-Σταμάτη γιά χιλιάδες ἐκκλησιαζομένους ξενίζει σήμερα, ἐποχή πού, ἐκτός ἀπό τό Πάσχα καί τά Χριστούγεννα, οἱ ἐκκλησιαζόμενοι στίς δύο ἐνορίες τοῦ Σουφλίου δέν ξεπερνοῦν τίς μερικές ἑκατοντάδες πιστῶν. Ἡ φράση δείχνει ὅτι, ὅταν γράφει

ὁ παπα-Σταμάτης τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1920, οἱ περισσότεροὶ Σουφλιῶτες εἶχαν ἐπαναπατριστεῖ, ὥστε ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλης νὰ ἀνέρχεται καὶ πάλι σὲ κάποιες χιλιάδες. Εἶναι γνωστὸ ὅτι πρὶν τὴν βουλγαρικὴν κατοχὴν ἦταν περίπου 9.000. Φαίνεται ὅμως ὅτι οἱ Σουφλιῶτες ἐκκλησιάζονταν τότε μαζικὰ, ὥστε ὁ παπα-Σταμάτης νὰ μιλάει γιὰ χιλιάδες ἐκκλησιαζομένους. Στὸ πέρασμα ἑνὸς περιόπου αἰῶνα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ παπα-Σταμάτη εἶναι φανερὴ καὶ λυπηρὴ ἡ ἀπομάκρυνση σημαντικοῦ ποσοστοῦ Σουφλιωτῶν ἀπὸ τὸν τακτικὸ ἐκκλησιασμό, πού εἶναι πάντα πηγὴ εὐλογίας γιὰ τὴν πόλη.

Μὲ τὰ γράμματά του ὁ παπα-Σταμάτης εὐχαριστεῖ ἐπώνυμα καὶ κάποιους ἀπὸ τοὺς κοινοβιάτες πατέρες τῆς Μονῆς, γιὰ τοὺς ὁποίους παρατίθενται κάποια στοιχεῖα πού ἀντλήθηκαν ἀπὸ τὰ μοναχολόγια, τὰ Ἀρχεῖα τῆς Σιμωνόπετρας καὶ τὴ βιβλιογραφία. Οἱ πατέρες Μελέτιος καὶ Κορνήλιος ἦταν τὸ 1920 οἱ δύο ἐπίτροποι τῆς Μονῆς, αὐτοὶ δηλαδή πού μαζί μὲ τὸν Ἡγούμενον Ἰερώνυμον ἀσκοῦσαν τὴ διοίκησίν της. Ὁ Μελέτιος, κατὰ κόσμον Μιχαήλ Γεωργίου, γεννήθηκε στὰ Βουρλά τῆς Σμύρνης τὸ 1860. Ἦλθε στὴ Μονὴ τὸ 1879. Ἐκάρη μεγαλόσχημος τὸ 1882. Ἐκοιμήθη στίς 30/6/1926 μετὰ ἀπὸ ἐξάμηνη ἀσθένεια. Τὸ 1919 ἦταν οἰκονόμος στὸ Μεγάλον Μετόχι τῆς Κασσάνδρας (Πετριώτικο), γεγονός πού ἐξηγεῖ τὴν ἰδιαίτερη ἀναφορὰ τοῦ παπα-Σταμάτη σὲ αὐτόν. Ὁ Κορνήλιος (1867-1926), κατὰ κόσμον Κωνσταντῖνος Μόρτης, ἀπὸ τὰ Ἀλάτσατα, ἦλθε στὴν Σιμωνόπετρα τὸ 1899, προερχόμενος ἀπὸ τὴν Μονὴ Μεγίστης Λαύρας. Ἐκάρη μεγαλόσχημος στίς 5/12/1902. Ὁ Γερμανός (1884-1956), κατὰ κόσμον Γεώργιος Βασιλάκης, καταγόταν ἀπὸ τὸ ἴδιον χωριὸ μὲ τὸν Γέροντα Ἰερώνυμον (Ρεῖς-δερέ Κρήνης). Προσηλθε στὴ Σιμωνόπετρα τὸ 1903 καὶ ἐκάρη μεγαλόσχημος στίς 24/3/1906. Ὁ Ἀνδρόνικος (1862-1939), κατὰ κόσμον Ἀθανάσιος Δημητρίου, ἀπὸ τὰ Ἀλάτσατα, ἦλθε στὴ Σιμωνόπετρα τὸ 1887. Τὸ 1891 ἐκάρη μὲ ρασοευχή καὶ ἔλαβε ἀρχικὰ τὸ ὄνομα Ἀγαθάγγελος. Μεγαλόσχημος ἐκάρη στίς 3/6/1896. Ὁ Παρθένι-

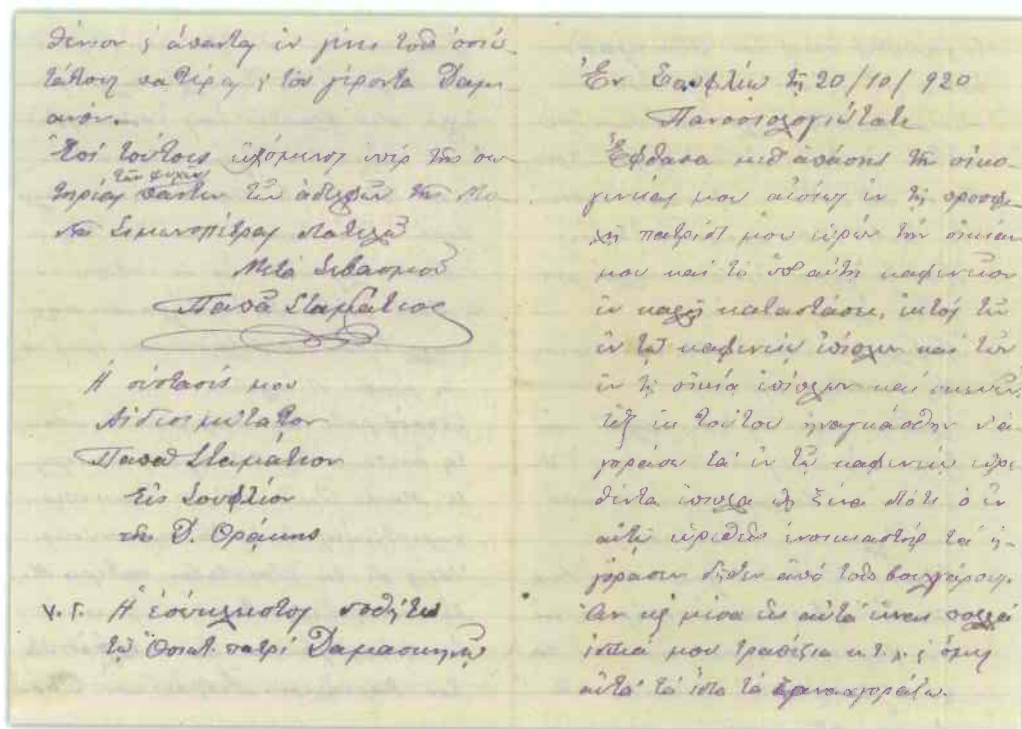
ος (1859-1930), κατὰ κόσμον Παναγιώτης Ρέπας, ἐπίσης ἀπὸ τὰ Ἀλάτσατα, ἦλθε στὸ μοναστήρι τὸ 1899 καὶ ἐκάρη μεγαλόσχημος στίς 6/4/1902. Τὸ 1919 διακονοῦσε στὸ σιμωνοπετρίτικο μετόχι τῆς Συκιᾶς στὴ Σιθωνία τῆς Χαλκιδικῆς. Ὁ Δαμιανός (1841-1927), κατὰ κόσμον Δημήτριος Παπαχριστοδούλου, καταγόταν ἀπὸ τὸ χωριὸ Τσουρπίδια τῆς περιοχῆς τῶν Σερρών. Προσηλθε στὴν Σιμωνόπετρα τὸ 1871 καὶ ἐκάρη μεγαλόσχημος στίς 29/6/1873. Τὸ ὄνομά του ὑπάρχει σὲ σημείωση τοῦ χειρογράφου 119 («Ἐξορκισμοὶ τοῦ Ἁγίου Κυπριανοῦ») τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἱ. Μ. Σιμωνόπετρας: *Κυπριανὸς ὁ πνευματικ(ός), Δαμιανὸς μοναχὸς Σιμοπέτρας.* Ὁ Δαμιανός ἦταν βιβλιοθηκᾶριος τῆς Σιμωνόπετρας καὶ ἀναλάμβανε τὴν πνευματικὴ καθοδήγηση καὶ διδασκαλία τῶν δοκίμων, δίνοντάς τους ταυτόχρονα βασικὰ βιβλία γιὰ τὸν μοναχισμό, ὅπως π.χ. τὸν ἀββᾶ Δωρόθεο. Γι' αὐτόν θὰ γράψει ὁ μακαριστὸς ἱερομόναχος Χρῦσανθος Ἀγιαννανίτης, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν εὐλογία νὰ ἀκούσει τὴν διδασκαλία του στὸ ξεκίνημα τῆς μοναχικῆς του ζωῆς: «Ἐπειδὴ ἦτο ἅγιος, ἤθελε ὄλους νὰ τοὺς διδάσκη τὴν ἀγιότητα. Καὶ ὡς ὁ ἀρχαῖος Σωκράτης εὗρισκε τοὺς νέους στοὺς δρόμους καὶ τοὺς ἐδίδασκε τὰ γράμματα, οὕτω καὶ αὐτὸς ὁ τρισμακάριστος...». Τὸ 1920 ὁ Δαμιανός ἦταν 79 ἐτῶν καὶ ὁ πρεσβύτερος ἀπὸ ὄλους τοὺς Σιμωνοπετρίτες πού μνημονεῖ στὴν ἐπιστολὴν τοῦ ὁ παπα-Σταμάτης. Γι' αὐτό μόνο αὐτόν ἀποκαλεῖ «γέροντα Δαμιανόν».

Ἰδιαίτερη μνεῖα πρέπει νὰ γίνῃ στὸν πνευματικὸ φίλον τοῦ παπα-Σταματίου, ἱερομόναχο Δαμασκηνό (1881-1949), κατὰ κόσμον Γεώργιο Ἰωάννου, ὁ ὁποῖος ἦταν ὁ ἀποδέκτης τῆς ἐσώκλειστης ἐπιστολῆς. Ἦταν καὶ αὐτὸς πατριώτης τοῦ Ἰερωνύμου, ἀπὸ τὸ Ρεῖς-δερέ τῆς Κρήνης (Τσεσμέ). Ἦλθε στὴν Μονὴ τὸ 1888 καὶ ἐκάρη στίς 6/8/1890. Ἦταν καλλιγράφος καὶ συνέγραψε τὸ χειρόγραφο 123, ὅπου ἀναγράφεται ἓνα «Σύντομον ἱστορικὸ τῆς Μονῆς Σίμωνος Πέτρας». Σύν τοῖς ἄλλοις, φαίνεται ὅτι ἦταν γνώστης τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ ἔχουν διασωθεῖ ἰδιόγραφα σημειώματά του στὴ Μουσικὴ Ἀνθολογία

τοῦ Τριωδίου τοῦ Ἰακώβου Πρωτοψάλτου (χειρόγραφο 56, μέσα 19ου αἰ): Δαμασκηνός ἱεροδιάκονος Σιμωνοπετρίτης (β' τεῦχος) καὶ Δαμασκηνός ἱεροδιάκονος (γ' τεῦχος). Ἀπό τὰ παραπάνω συμπεραίνεται ὅτι ἐκτός ἀπό τόν πνευματικό σύνδεσμο τοῦ παπα-Σταμάτη μέ τόν Δαμασκηνό, τούς ἔνωσε ἐπιπλέον ἡ ἀγάπη γιά τήν ἐκκλησιαστική μουσική, τῆς ὁποίας ἦταν καί οἱ δύο γνῶστες. Ὁ Δαμασκηνός ἦταν μέχρι τίς 9/8/1920, δηλαδή λίγο πρὶν τήν ἀναχώρηση τοῦ πάπα-Σταμάτη, οἰκόνομος τοῦ σιμωνοπετρίτικου μετοχίου τῆς Βάλτας καί ὁ πάπα-Σταμάτης συνδέθηκε μαζί του κατά τό διάστημα τῆς ἐκεῖ ἀποδημίας του. Σέ ἐπιστολή τοῦ Ἡγουμένου μέ τήν ἡμερομηνία αὐτήν ἀνακοινώνεται ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ Δαμασκηνοῦ ἀπό τό δι-

ακόνημα τῆς Οἰκονομίας τοῦ μετοχίου «Κελλί» καί ἡ ἀντικατάστασή του ἀπό τόν Γερο-Γαλακτίωνα. Στή δεύτερη ἐπιστολή πρὸς τόν Δαμασκηνό, τέλος, ἀναφέρονται οἱ Σταμάτιος, Γεώργιος καί Μήτσιος, οἱ ὁποῖοι πιθανότατα ἦταν συγγενεῖς ἢ φίλοι τοῦ Δαμασκηνοῦ ἀπό τήν περιοχὴ τῆς Κρήνης Μ. Ἀσίας. Νά σημειωθεῖ ὅτι τήν ἐποχὴ πού γράφει ὁ παπα-Σταμάτης (1920), ὁ Δαμασκηνός, ὅπως προκύπτει ἀπό τήν ἀλληλογραφία του μέ τό μοναστήρι, περιέθαλπε στό μετόχι δύο ἀνίψια του.

Παρακάτω παρατίθενται οἱ ἐπιστολές, χωρὶς ἐπεμβάσεις στήν ὀρθογραφία τοῦ κειμένου τους.

Ἡ ἐπιστολή πρὸς τόν Ἡγούμενο

[1] Ἐν Σουφλίῳ τῆ 20 /10 /1920

Πανοσιολογιώτατε

Ἐφθάσα μετ' ἀπάσης τῆς οἰκο-γενείας μου αἰσίως ἐν τῇ προσφι-λῇ πατρίδι μου εὐρών τήν οἰκίαν/μου καί τό ὑπ' αὐτῇ καφενεῖον/ἐν καλῇ καταστάσει, ἐκτός τῶν/ ἐν τῷ καφενεῖῳ ἐπίπλων καί τῶν/ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐπίπλων καί σκευῶν./Ὡς ἐκ τούτου ἠνα-

γκάσθην ν' ἀ-λγοράσω τὰ ἐν τῷ καφενεῖῳ εὐρε-/θέντα ἐπιπλα ὡς ξένα διότι ὁ ἐν/ αὐτῷ εὐρεθεῖς ἐνοικιαστήρ τὰ ἡ-/λγόρασεν δῆθεν ἀπό τούς βουλγάρους. Ἄν κ' μέσα εἰς αὐτά εἶναι πολλά/ιδικά μου τραπέζια κ.τ.λ. κ' ὁμως/αὐτά τὰ ἴδια τὰ ξανααγοράζω./

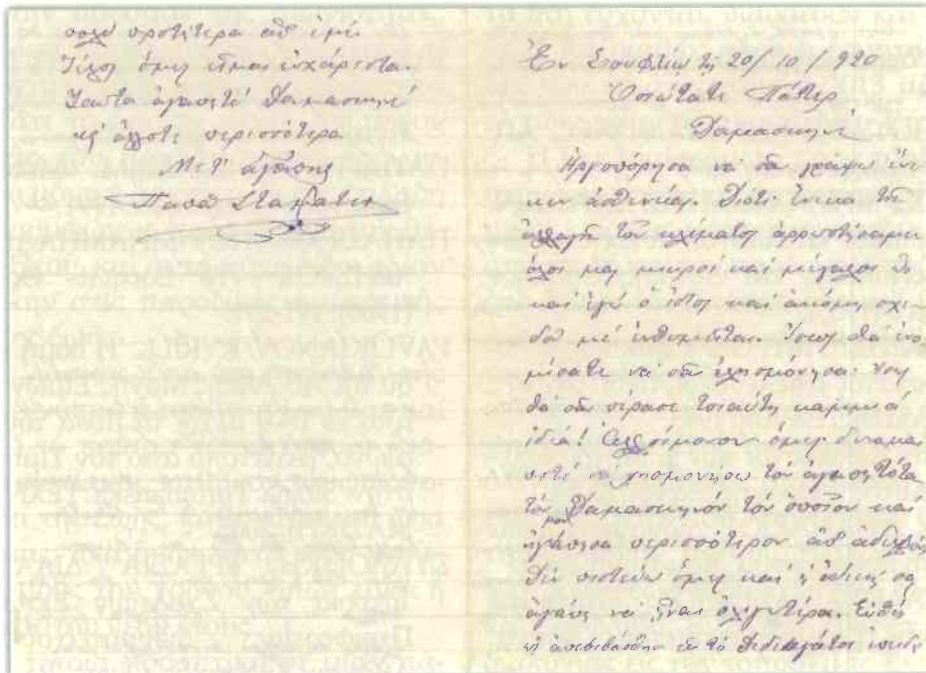
[2] Εὐχαριστῶ ὁμως τόν Πανάγαθον/ ὅστις μέ ἤξιωσε νά ἐπανίδω τήν/ οἰκίαν

μου ἢ μᾶλλον νά ἐπανεύρω/αὐτήν ἐντά-
ξει, ἀξίας τουλάχιστον 3,000 λιρ(ών)./Τό δέ
ὑπ' αὐτῆς καφενεῖον ἐνοικία-/σα ἀντί 1200
δραχμῶν ἐτησίως./Ἀπό τροφήμα εἶμεθα
καλά· χει-/μῶνα ὁμως βαθύν./Ἀσφάλειαν
ζωῆς τιμῆς καί περιου-/σίας ἐννοεῖται ἀρί-
στην./Ἐλευθερίαν ἀνεξαρτήτως φυλῆς καί
/ θρησκευματος οἱ δέ κύριοι Ὅθω-/μανοί
κατευχαριστημένοι ἀπό / τήν Ἑλληνικήν
διοίκησιν. Εὐχαριστῶ τήν Ἁγίαν καί Ἱεράν/
Μονήν ἥτις μοί ἐχορήγησε μί-/αν φορεσιάν
Ἱερά ἄν καί πα-/λαιά τουλάχιστον φαίνε-
ται εἰς/τά ὄμματα χιλιάδων ἐκκλησια-/[3]
ζομένων· ἐάν δέ ἦτο καινότερα ἢ/(νεωτέρα)
θά ἦτο πολύ καλλίτερον/ἀλλά δέν βλά-
πτει ἴσως ἐπισκεφθῶ/καί πάλιν τήν Ἁγίαν
Μονήν Σας/καί τότε θά τά διορθώσωμεν
καλλί-/τερον. Δέν εἶχον δέ καί τήν τύχην/
Πανοσιολογιώτατε νά σᾶς ἐπιτύχω ἐν/τῇ
Μονῇ ὅποτε θά ἐπιτύχανον πολύ/καλλί-
τερον ἐπιφυλάσσομαι ὁμως ὡς/σᾶς γράφω
δι' ἄλλοτε.

Προσφέρατε τάς εὐχάς μου εἰς ἅπαν-/
τας ἀνεξαιρέτως τούς ἁγίους πατέρας/
τῆς Μονῆς Ὑμῶν ἐξ' ὧν εἶμαι ὑπερευ-/χα-
ριστημένος ὡς ἐκ τῆς περιποίησεως./Ἰδίως
δέ τόν Ὀσιώτατον πατέρα Με-/λέτιον κ'
Ἀρχοντάρην Γερμανόν/ὄν κ' ὑπερηγάπησα.
Τόν σεβάσμιον κ' ὀσιώτα-/τον Κορνήλιον
Ἀνδρόνικον Παρ-/[4] θένιον κ' ἅπαντας ἐν
γένει τούς ὀσιώ-/τάτους πατέρας κ' τόν γέ-
ροντα Δαμι-/ανόν./Ἐπί τούτοις εὐχόμενος
ὑπέρ τῆς σω-/τηρίας τῶν ψυχῶν πάντων
τῶν ἀδελφῶν τῆς Μο-/νῆς Σιμωνοπέτρας
διατελῶ

Μετά Σεβασμοῦ
Παπαῦ Σταματίου

Ἡ σύστασίς μου
Αἰδεσιμώτατον/Παπαῦ Σταματίον/
Εἰς Σουφλίον/ τῆς Δ. Θράκης
Υ.Γ. Ἡ ἐσώκλειστος δοθήτω/τῷ Ὀσιωτ.
(ἀτω) πατρὶ Δαμασκηνῶ.

Ἡ ἐπιστολή πρὸς τόν Δαμασκηνό

[1] Ἐν Σουφλίῳ τῇ 20 /10 /920

Ὀσιώτατε Πάτερ/ Δαμασκηνέ

Ἡργοπόρησα νά σᾶς γράψω ἐνε-/κεν
ἀσθενείας. Διότι· ἔνεκα τῆς/ἀλλαγῆς τοῦ
κλίματος ἀρρωστήσαμεν/ὄλοι μας μικροί
καί μεγάλοι ὡς/καί ἐγώ ὁ ἴδιος καί ἀκόμη

σχε-/δόν μέ ἐνθυμεῖται. Ἴσως θά ἐνο-/μίσα-
τε νά σᾶς ἐλησμόνησα. Ἴσως/θά σᾶς πέρασε
τοιαύτη καμμιά/ιδέα! Ἀλλοίμονον ὁμως· δύ-
ναμαι/ποτέ νά λησμονήσω τόν ἀγαπητότα-/
τόν μου Δαμασκηνόν τόν ὁποῖον και/ἠγάπη-
σα περισσότερο ἀπ' ἀδελφόν;/Δέν πιστεύω

ὁμως καὶ ἡ ἰδική σας/ἀγάπη νά εἶναι ὀλιγωτέρα. Εὐθύς/ὡς ἀπεβιάσθην εἰς τό Δεδαγάτσι ἐπειδή/[2] ἔτυχε ἡμέρα Κυριακή καί ὦρα μάλιστα/κατά τήν ὁποῖαν ἐκτύπα ὁ κώδων τῆς Ἐκ-/κλησίας ἔτρεξα εἰς τήν Ἐκκλησίαν καί μοί/παρεχωρήθη ἡ θέσις τοῦ πρωτοψάλτου ὄπου/ἔψαλλον μέχρι τέλους τῆς λειτουργίας ὁπότε/μετά τοῦ κ. Σπανοῦ διευθυντοῦ τῆς σχολῆς/ἤλθομεν εἰς τήν Μητρόπολιν καί ἀμέσως/ἡ Ἐκκλ.(ησιαστική) ἐπιτροπή μέ τόν Δεσπότην μοί/ἐπρότεινον νά μέ συμφωνήσουν ὡς ψάλτην/κ' διδάσκαλον νά λειτουργῶ δέ μόνον/μίαν φοράν κατά μήνα. Τί ἄρα γε/μισθός ἀγαπητέ μοί προσεφέρθη; 800/δραχμαί κατά μήνα· ἀλλ' ἐγώ ἀπεφά-/σισα νά μείνω εἰς τήν πατρίδα διότι/καί ἐδῶ μᾶς προσφέρει ἡ Κυβέρνησις/250 δραχμ. τό μήνα ἐκτός τῶν τυχηρῶν/μας καί τοιοντοτρόπως καί ἐδῶ ἱκανοποι-/οῦμαι κάλλιστα εἶμαι καί εἰς τό σπι-/τάκι μου κ' εἰς τά κτήματά μου./ [3]

Οἱ ἰδικοί σας δέν γνωρίζω πῶς/εἶναι. ὁ Σταμάτιος ὁ Γεώργιος ὁ Μή-/τσιος ἔφυγον διά τήν πατρίδα ἢ ὄχι;/Ἡ ἐργασία μας ἀγαπητέ πηγαίνει/εὐχάριστα ἔχομεν ὁμως χειμῶνα/πολύν χιόνια πολλά. Τρόφιμα φθι-/νά. Ἐχομεν ψάρια 2-3 δραχμ. τά/καλλίτερα· κρέας τετράπαχον 4-6 δραχ./βούτυρον 12 δραχ. κ.τ.λ./Ἰδιαιτέρως εὐχαριστῶ καί τόν Ὀ-/σιώτατον Μελέτιον τόν ὁποῖον/θά τόν ἐνθυμοῦμαι διά παντός/διά τά προσφερθέντα δῶρα./Εἶχον μεγάλην ζημίαν φίλε μου/ἐν ὄσῳ ἐκαθήμην εἰς τήν Βάλταν./ Καλλίτερον θά ἦτο ἐάν ἔφευγον/πρό δύο ἢ τριῶν μηνῶν. θά εἶχον/πολλά κέρδη κ' διάφορα· διότι/ἤλθον οἱ ἄλλοι συνάδελφοί μου/[4] πολύ προτιήτερα ἀπ' ἐμέ./Τέλος ὁμως εἶμαι εὐχάριστα./Τοιαῦτα ἀγαπητέ Δαμασκηνέ/κ' ἄλλοτε περισσότερα.

Μετ' ἀγάπης
Παπᾶ Σταμάτιος

Ἐνδεικτική Βιβλιογραφία

- ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΠ. Θράκη. Θεσσαλονίκη: 1993³.
- ΓΕΡΜΑΝΟΣ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΣΑΡΔΕΩΝ. «Ἐπισκοπικοί κατάλογοι τῶν ἐπαρχῶν τῆς Ἀνατολικῆς καί Δυτικῆς Θράκης» Θρακικά 6 (1935).
- ΓΕΩΡΓΑΝΤΖΗΣ, ΠΕΤΡΟΣ. Θρακικός ἀγώνας, Ὑστατοὶ ἀπελευθερωτικοὶ ἀγῶνες τῆς Δ. Θράκης. Εἰς ἄνθη: 1993.
- Ἐπισκοπικοί Κατάλογοι τῶν Ἱ. Μητροπόλεων τῆς Δυτικῆς Θράκης. Εἰς ἄνθη: 2014.
- ΓΟΥΡΙΔΗΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ. Διδυμότειχο, μία ἄγνωστη πρωτεύουσα. Κομοτηνή: 2006.
- ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ. «Τουρκικά ἔγγραφα» Στό Σιμωνόπετρα. Ἀθήνα: 1991.
- ΕΥΘΥΜΙΑΔΗΣ, ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Π. Ἡ συμβολή τῆς Θράκης εἰς τοὺς ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνας τοῦ ἔθνους (ἀπό τοῦ 1361 μέχρι τοῦ 1920). Ἀλεξανδρούπολις: 2002.
- ΜΩΥΣΗΣ, ΜΟΝΑΧΟΣ ΣΙΜΩΝΟΠΕΤΡΙΤΗΣ. «Ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος καί ὁ Γέρον Ἱερώνυμος Σιμωνοπετρίτης» Ἀθωνικοὶ Διάλογοι 67-68 (Δεκέμβριος 1979): σελ. 13-16.
- Ἱερώνυμος Σιμωνοπετρίτης. Ὁ Γέρον τῆς Ἀναλήψεως (1871-1951). Ἱ. Μ. Σίμωνος Πέτρας: Ἰανουάριος 1982.
- ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΣ, ΙΩΑΚΕΙΜ. «Μετόχια» Στό Σιμωνόπετρα. Ἀθήνα: 1991.
- ΠΑΠΑΣΤΑΜΑΤΙΟΥ-ΜΠΑΜΠΑΛΙΤΗΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ. «Τό Σουφλί» Θρακικά 33 (1960): 191-291.
- ΡΑΥΛΙΚΙΑΝΟΝ, ΚΥΡΙΛΛ. Ἡ δομὴ τοῦ ἀρχείου τῆς Ἀθωνικῆς Μονῆς Σίμωνος Πέτρας ἀπὸ τό 1809 μέχρι τά μέσα τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα, [Ἀνάτυπο ἀπὸ τον Τιμητικό Τόμο στήν Stojna Poromanska ΤΕΧΝΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ], 2005.
- ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ, Ἱστορία τῶν Σχολείων Ἐκπαιδευτικῆς Περιφερείας Διδυμοτείχου-Σουφλίου. Ἀθήνα: Ἐκδοτικός Οἶκος Ἰω. Καμπανᾶ Ο.Ε., χ.χ.
- ΣΩΤΗΡΟΥΔΗΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ. Κατάλογος ἑλληνικῶν χειρογράφων, Ἱερά Μονή Σίμωνος Πέτρας. Ἅγιον Ὅρος: 2012.
- ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ, ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ ΑΓΙΑΝΝΑΝΙΤΗΣ. Γεροντικά ἐνθυμήσεις καί διηγήσεις, τόμ. Α'. Μῶλος Λοκρίδος: Ἱ. Μ. Παναγίας Ὁδηγητρίας Μῶλου, 2008.